

їхніх інтересів. Всі інші права споживачів відносяться до спеціальних, тому що вони носять спеціальний характер стосовно загального і їхній конкретний набір залежить від підстав виникнення правовідносин (договірні або позадоговірні), а також від суті договірних зв'язків суб'єктів (купівля-продаж, виконання робіт, надання тих або інших послуг).

Особливе місце займають майнові права споживача: право на якість товарів; право на відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок недоліків товару; права, пов'язані з придбанням товару неналежної якості тощо. До числа немайнових прав споживача варто віднести право на освіту, право на вільний вибір товарів, право на інформацію. Таке право споживача, як право на безпеку спрямоване на захист як майнових благ, якщо заподіюється шкода майну споживача, так і особистих немайнових благ, якщо заподіюється шкода його життю або здоров'ю. До числа прав споживача включаються не тільки права, безпосередньо зазначені в Законі, інших нормативних актах України, але й що містяться в міжнародних правових актах. 9 квітня 1985 р. Генеральна Асамблея ООН ухвалила основні напрямки щодо захисту прав споживачів — Керівні принципи щодо захисту інтересів споживачів (резолюція 39/248), тим самим, визнавши й узаконивши результати діяльності міжнародного споживчого руху.

Таким чином, захист прав споживачів — це система правових заходів, які здійснюються як самим споживачем, із застосуванням цивільно-правових засобів захисту, так і за допомогою системи державного і суспільного захисту прав споживачів компетентними органами, і які спрямовані на відновлення порушеного права або права, що оскаржується, а також запобігання діям, що порушують право.

Маслова-Юрченко К. О., асистент кафедри цивільного права №2 НЮУ ім. Я. Мудрого, кандидат юридичних наук

ПРИВАТНО-ПРАВОВІ ЗАСОБИ ЗАХИСТУ ВІДНОСИН НА РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ

В умовах політичної, соціальної та економічної нестабільності в державі, де фондовий ринок і ринок фінансових послуг ще знаходиться на стадії формування, з несприятливим інвестиційним кліматом, при не-

скінченних дестабілізаційних процесах в сфері господарювання, правове регулювання ринку цінних паперів має надзвичайно важливе значення. Лише кропітка і обережна праця законодавця, поєднана з зусиллями вчених-правників, може забезпечити ефективне функціонування фінансових інструментів, що через певний проміжок часу неминуче призведе до стабілізації і оздоровлення ринкових відносин та економіки в цілому.

Звичайно, що ці відносини розвиваються в основному у сфері публічного права, але існують і деякі приватно-правові механізми їх гармонізації, пов'язані з тим, що інформацію в цивільному обороті можна вважати своєрідним нематеріальним об'єктом цивільних прав. Розглянемо деякі приватно-правові аспекти розвитку ринку цінних паперів на прикладі договору андеррайтингу цінних паперів.

Андеррайтер — це посередник у торгівлі цінними паперами, який допомагає емітенту розмістити цінні папери останнього, домовляючись з інвесторами про придбання ними цінних паперів емітента. Крім того, андеррайтер завжди є професійним учасником фондового ринку, має відповідний досвід та ділову репутацію, тому в процесі своєї діяльності з розміщення цінних паперів він надає емітенту різного роду консультації, пояснюючи стан ринку, законодавства, певні процедурні питання, вимоги щодо оформлення документів тощо. З приводу вказаних питань андеррайтер має багато спілкуватися з емітентом, як даючи йому інформацію, так і отримуючи відомості від нього. Цей обмін інформацією між сторонами договору андеррайтингу на сьогодні знаходиться поза межами нормативного регулювання, у законі не виписані питання розкриття та приховання андеррайтером інформації.

Якщо ж андеррайтер є посередником, то він має дотримуватись інтересів як емітента, так і інвесторів. Тому хотілося б сказати декілька слів про баланс інтересів на фондовому ринку, сподіваючись, що якщо це буде цікаво правникам, то в майбутньому це питання має знайти своє пояснення і в законодавстві.

Діяльність андеррайтера, як і будь-якого іншого посередника, має внутрішню і зовнішню сторону. Внутрішня сторона охоплює відносини андеррайтера з емітентом у процесі розміщення цінних паперів, а зовнішня — відносини андеррайтера з інвесторами у цінні папери. Як у внутрішніх, так і у зовнішніх відносинах циркулює інформація, пов'язана з розміщенням цінних паперів. Деякі відомості, що отримує андеррайтер від емітента, він передає інвесторам, інші залишаються лише у нього. Деякі

мають конфіденційний характер, інші не мають ознак таємниці. І саме з цим оборотом відомостей пов'язана проблема вже зовсім не теоретичної, а практичної площини — в андеррайтера як посередника між емітентом та інвесторами може виникати т. з. «конфлікт інтересів».

З одного боку, андеррайтер має обов'язок діяти в інтересах емітента. Але з іншого боку, андеррайтер не може не враховувати інтересів інвесторів, які перш, ніж придбати цінні папери, мають отримати достатній обсяг інформації про них та їх емітента. Сьогоднішнє українське законодавство не покладає на андеррайтера відповідальність за подання неправдивих або неповних відомостей, пов'язаних з розміщеними ним цінними паперами. Треба зазначити, що це не відповідає міжнародній практиці.

Так, як на сьогодні це склалося в Україні, в разі, коли інвестори отримали неправдиву інформацію від андеррайтера, притягти його до відповідальності досить складно. У крайньому випадку, якщо все ж таки представники емітента зможуть надати суду докази того, що інформація була отримана саме від андеррайтера, представник андеррайтера завжди може послатися на те, що той сам був введений в оману емітентом стосовно фінансового стану його підприємства.

Таким чином, коли при розміщенні цінних паперів андеррайтеру стають відомі певні обставини, що потенційно можуть негативно вплинути на інвестиційну привабливість цих цінних паперів, андеррайтер має обрати, чи повідомляти цю інформацію інвесторам, які виразили бажання придбати цінні папери, або ж приховати її. І тут прозорість ринку і прагнення зробити інвестиції надійними стає у пряму опозицію з інтересами емітента, а відповідно й з інтересами самого андеррайтера.

Хотілося б зробити наступні висновки. При виконанні договору андеррайтингу інтереси емітента, андеррайтера та інвестора можуть входити в конфлікт між собою. Правові норми, прийняті в сфері обігу цінних паперів, мають подолати негативні наслідки будь-якого подібного конфлікту інтересів. З нормативних приписів має чітко випливати, за яких обставин андеррайтер повинен розголошувати отримані ним відомості. А в інших випадках, коли немає відповідного прямого легального розпорядження, андеррайтер може відомості, отримані від емітента, залишити в таємниці від інвесторів. Навіть більше, треба чітко передбачити, яку інформацію тут слід вважати інформацією з обмеженим доступом, тобто виділити з усього обсягу відомостей, які може отримати андеррайтер, категорію інформації, розголошувати яку він не має права.

Крім того, ринку цінних паперів у всі часи і за всіх правових систем притаманний ризиковий характер. Тут ризик — нормальне явище, а не щось, що порушує порядок розвитку ринкових відносин, він існує як складова частина самих правовідносин, а не виходить за їх межі. До ризику зазнати майнових втрат мають бути готові як інвестори, так і професійні учасники ринку цінних паперів. Тому при регулюванні ринку цінних паперів не слід навіть ставити собі за мету усунути цей ризик. Його треба не долати, а тримати в цивілізованих межах, слідкуючи, щоб ризик не перетворився на неконтрольовану реакцію. Так, інвестори мають розуміти, що вкласти кошти в цінні папери — це завжди ризиковано, але водночас вони мають відчувати підтримку права на випадок настання для них несприятливих наслідків.

Тому захищеність інтересів інвестора в цінні папери має бути досягнута без надмірної суворості закону, без того, щоб закон невблаганно обмежував розпорядження власними коштами (так, на ринку цінних паперів існує ризик, але ж інвестор іде на нього, усвідомлюючи можливі наслідки, треба надати йому можливість помилитися, це також частина ринкових реалій). Якщо закон передбачить надто вузькі межі для розголошення інформації, ринок не зможе розвиватися шляхом саморегуляції. Разом із тим, ситуація на сьогодні, коли чітких правових приписів взагалі немає, не робить користі ані емітентам, ані андеррайтерам, знищуючи потенційну до них довіру збоку інвесторів, які просто бояться вкладати гроші в цінні папери, розуміючи, що, раз закон цього не вимагає, то їм повної інформації не нададуть.

Не слід вбачати головну мету законодавства про ринок цінних паперів лише в захисті та охороні інтересів інвестора в цінні папери. У правовому регулюванні ринку цінних паперів на перший план треба ставити не приватні інтереси окремих осіб, а здорове функціонування ринку в цілому, ефективну систематизацію і перерозподіл благ, що в свою чергу викликає і задоволеність інвесторів, їх впевненість в надійності зроблених інвестицій.

Якщо ми будемо керуватися лише інтересами конкретного сегмента ринкових правовідносин, ми прийдемо до проблеми перекосу правової регламентації, і вся система нормативних приписів рано чи пізно розсиплеться: звідси й прогалини в законодавстві, коли певні проблеми, що потребують вирішення, залишаються без уваги, і правові колізії, де різні суб'єкти правотворчості намагаються, не погоджуючи своїх зусиль,

врегулювати специфіку лише своєї сфери і фактично розривають правове регулювання окремих відносин на фрагменти, які між собою категорично не поєднуються.

У сучасному законодавстві про цінні папери, в результаті, важко орієнтуватися навіть фахівцю. Тому треба скерувати правотворчу діяльність у сфері розглядуваних проблем не на охорону інтересів інвесторів саму по собі, а на оздоровлення ринку цінних паперів в цілому та його ефективний розвиток. Тоді й інвестори в цінні папери отримають більше можливостей розпорядитися своїми майновими правами, почувавши себе захищеними у ринкових відносинах, належно врегульованих правом.

Тарасенко Л. Л., асистент кафедри цивільного права та процесу юридичного факультету ЛНУ ім. Івана Франка, кандидат юридичних наук

ОСОБЛИВОСТІ ДОГОВОРУ НАЙМУ (ОРЕНДИ) ЖИТЛА З ВИКУПОМ

У 2008 році після світової фінансової кризи в Цивільний кодекс України (далі — ЦК України) були внесені зміни, що були пов'язані доповненням договору найму житла таким підвидом як оренда житла з викупом. Зокрема, вказані зміни були внесені Законом України «Про запобігання впливу світової фінансової кризи на розвиток будівельної галузі та житлового будівництва» від 25 грудня 2008 року.

ЦК України було доповнено ст. 810-1, яка безпосередньо стосується договору оренди житла з викупом, її особливостей, а також було внесено зміни і доповнення в кілька інших статей з глави 59 ЦК України, яка регламентує договір найму (оренди) житла.

Відповідно до ст. 810-1 ЦК України оренда житла з викупом є особливим видом найму (оренди) житла, що може передбачати відступлення орендодавцем права вимоги боргу іншій особі — вигодонабувачу. За договором оренди житла з викупом одна сторона — підприємство-орендодавець передає другій стороні — фізичній особі (особі-орендарю) житло за плату на довготривалий (до 30 років) строк, після закінчення якого або достроково, за умови повної сплати орендних платежів, житло переходить у власність орендаря.